

ordets sande betydning teatralisk højdepunkt.

Søren Kolstrup vender sig fra begyndelsen imod den dominerende presses stempling af Nakskovbegivenhederne som kommunistisk inspirerede bølleoptøjer. Heller ikke DKP-historikeren Ib Nørlunds udlæggelse af hændelserne som et eksempel på de selvstændige bevægelers opståen inden for arbejderklassen huer forfatteren. I stedet vil han efterspore, »hvordan arbejdsløshed, fald i levestandard og dermed stigende materiel nød førte til politisk radikalisering. De arbejdsløse organiserede sig på eget initiativ – først senere støttedes de af DKP«. Begge myte-punkteringer er i lige grad lykkedes, idet det skal tilføjes, at »de selvstændige bevægelser« her forstås som suveræne, afgørende drivkræfter.

Forfatterens baggrund i gymnasieskolen fornægter sig ikke – bogen er som nævnt pædagogisk, ikke blot i formen. Den er forfattet ud fra et marxistisk historiesyn, hvad der ikke bør skræmme nogen, især ikke da sproget er herlig frit for at være indforstået. Glemmes må ikke billedredaktøren, Peter Heiberg, hvis bidrag af samtidige fotos og satiriske tegninger skærper appetitten under læsningen.

Hans Sode-Madsen

Karoline Jensen: *Jomfru Jensens erindringer*. (Forum, 1976). 278 s.

Blandt de senere års publikationer om arbejdsvilkår for kvinder i huset indtager denne bog en særstilling. Forfatteren lader kun tilfredshed komme til udtryk, og stort set har hendes liv efter læretiden kun været som leder af store køkkener i herskabshjem – den egentlige læretid lå da også på Amalienborg. Det er et snævert miljø; men bogen er en fortræffelig og unik kilde til belysning af husskik og

spisevaner i det allerøverste samfundslag i mellemkrigstiden. Dermed er dens fagmæssige funktion for historikeren slut.

Vagn Dybdahl

Mette Winge: *Dansk Børnelitteratur 1900–1945 – med særligt henblik på børneromanen*. (Gyldendal, 1976). 496 s.

Bl.a. for at fortsætte Inger Simonsens arbejde »Den danske børnebog i det 19. århundrede« har forfatteren skrevet denne disputats. Som baggrund for en solid gennemgang af den danske børneroman i det nævnte tidsrum har bogen to afsnit, der dels behandler »det litterære kredsløb« (forfatterrekruttering, anmeldelser, forbrug m.v.) dels børnebogsproduktionens rødder i skole og ungdomsbevægelser.

Under gennemgangen af romanerne er der foretaget en tredeling af perioden, nemlig 1900–18, 1918–30 og 1930–45 efter forfattergenerationsprincippet. Ud over en præsentation af forfatterne belyses inden for hver periode synet på skole, samfund, familie m.v. (På grund af en mangelfuld indholdsfortegnelse er det noget besværligt at sammenligne periode for periode). Analysen er under de gældende forudsætninger veludført (medtaget er forfattere, der udgav fra ca. 5 romaner).

Den danske børnebog spillede imidlertid kun en begrænset rolle i børnenes litteraturvalg. Mange ville nok på denne baggrund foretrække at læse en fremstilling med udgangspunkt i *forbruget* i stedet for i *dansk produktion*. Mette Winge er selv klar over dette forhold og udtrykker det således: »Ved – at udelade de oversatte bøger har en komparativ synsvinkel ikke kunnet etableres, og vigtige aspekter forflygtiges« (s. 12).

Under gennemgangen af forfatternes syn på dette og hint må man derfor have

i tankerne, at store mængder af børn unddrog sig påvirkningen ved at læse Tarzan og seriehæfter.

Ib Gejl

Roar Skovmand (red.): *DR 50*. (Danmarks Radio, 1975). 373 + 17 upag. s.

Bogen er udgivet i anledning af Danmarks Radios 50-års jubilæum og udarbejdet af historikere, sociologer og medieforskere samt en enkelt jurist. Det er ikke en fortløbende og samlet historisk behandling, men en række fritstående afhandlinger.

Først lidt om bogens ydre fremtræden. Den er ret uoverskuelig og temmelig trættende at læse på grund af den store tekstmængde pr. side. Ideen med at placere noterne i margenen sammen med billedteksterne virker også til at fremme uoverskueligheden. Selve illustrationerne er et kapitel for sig og er i mange tilfælde mislykket. Det vrimler med små billeder af radiomodtagere fra forskellige tider, som er placeret ganske usystematisk og uden tekst, der forklarer, hvad der er bemærkelsesværdigt ved dem. Andre af illustrationerne siger også kun noget, hvis man kender emnet i forvejen; eksempelvis er der side 149 et stort billede af den udmærkede interviewer Christian Kryger, om hvem der som det eneste siges, at han »viste en særlig evne til at komme i kontakt med sine medmennesker« – intet om, hvordan denne evne manifesterede sig: som redaktør af en lægebrevkasse, af et havebrugsmagasin eller som formand for radioens tekniske personale. Tilsvarende er der et næsten helsidesbillede side 185 af en person, hvor der kun står: »Erik Thygesen 1972«. Hvem var dog han? Næsten hundrede sider længere fremme kommer der nogle linier, der fortæller, at man var utilfreds med hans udsendelser (hvilke?),

og derfor blev han ikke fastansat.

Selve teksten er langt mere gedigen, og det er væsentlige ting, der bliver sagt. Den oprindelige plan var »at udforske og få fremstillet sider af radioens og fjernsynets udvikling som led i dansk folkeoplysning, i sammenhæng med de politiske og kulturelle tidsforhold«. Allerede i forordet erkendes det, at man ikke kunne nå dette mål, og det er netop her, i det der mangler, hovedankerne mod værket ligger.

Skulle man karakterisere værket, kunne man sige, at det mere er blevet Radiorådets og dets forgængeres historie, end det er blevet radioens og fjernsynets historie. Bortset fra ansatser i et afsnit om lytterundersøgelserne siges der bogstavelig talt intet om radioens funktion i samfundet. Uanset nogle tabeller og diagrammer siges der heller ikke noget om, hvad der blev præsteret: niveau, ændringer i udsendelsesformer (der er dog noget om TV-avisen i den henseende), stoffets tilvejebringelse osv. Der er heller ikke noget om påvirkninger fra udlandet, f.eks. siges s. 282, at Jens Rosenkjær i 1946 fik indført »Aktuelt kvarter« i tilknytning til Pressens Radioavis. Det havde været naturligt at komme ind på, om det var en dansk ny-skabelse (det svenske Dagens ekko var vist kommet før).

Over bogens afhandlinger ville der sikkert også være kommet mere perspektiv, om der havde været trukket linier til styreformen i andre lande. Det er netop, som allerede sagt, radiostyrelsen, der står i centrum i bogen. Roar Skovmand lægger for med at skildre dels grundlæggelsen, dels udviklingen 1926–1940. Her behandles samspillet mellem politikere og radioledelse og politikernes afvigende opfattelse af, hvad der burde være radioens formål. En del vægt lægges på forholdet til Udenrigsministeriet. Dette afsnit er som de følgende solidt funderet på arkivstudier, og samtidigt anslår det et